

WEG UIT DE PUINHOOP

- De Duitsers en de geallieerden evacueerden voorafgaand aan de zware gevechten tussen oktober '44 en mei 1945 ook andere dorpen tussen Peel en Maas.
- De Duitsers evacueerden inwoners oostelijk van de Maas naar het oosten en daarna naar Noord-Nederland.

- Tussen Mook en Roermond werden op de oostelijke Maasoever alleen al 60.000 mensen geëvacueerd.
- Evacuatie op de westelijke Maasoever trof onder meer Vierlingsbeek, Smakt, Maashees, Lottum en Grubbenvorst.

De oorlog was toch nog ergens goed voor

„Ik heb een goede vriendin aan die evacuatie over gehouden. Antje Betlehem heet ze, en ze is nog steeds m'n beste vriendin. We waren net zusjes. ik heb een geweldige tijd gehad. Ik voelde me er thuis. Toen ik terug in ons verwoeste huis kwam mochten we niet langer Gronings praten. „Nu alleen nog maar in het Genneps“, zei m'n moeder.

Annie Rutten (79)

Terug, maar nu vrijwillig

Met z'n duizenden tegelijk overspoelden Limburgse evacués in de nadagen van de oorlog het Groningse en Friese platteland.

De kinderen van toen keerden zaterdag voor het eerst in 65 jaar terug naar hun schuiloord: het Groningse dorp Tolbert.

door Niki van der Naald

De blonde lange krullen hebben plaats gemaakt voor zilvergrijs, kort haar. En het babyvet is inmiddels veranderd in een door de tijd getekende huid. Desondanks weet Riet Holtermans uit Gennep zaterdagochtend feilloos Biena Schuil aan te wijzen bij binnenkomst in de overvolle Postwagen, het partycentrum dat voor het Groningse dorp Tolbert dienst doet als dorpshuis en vandaag het verzamelpunt is van honderdvijftig voormalige evacués uit Velden, Heijen en Gennep en hun Groningse opvanggezinnen.

Riet slaakt een gillette van opwinding. Ze baant zich een weg door de meute en loopt recht op de vrouw af die ze zojuist letterlijk uit honderden kon herkennen. Biena is inmiddels een oudere, keurig geklede Groningse van 67 jaar. Maar volgens Riet is de toen tweejarige peuter van de familie Schuil geen spat veranderd. „Ik was zelf vijf jaar. Je vergeet in je leven zoveel, maar die ogen herken ik direct.“ Biena daarentegen kan zich niets meer herinneren van al die mensen met 'zachte g'. „Ik was twee jaar. Alleen van de komst van de Canadezen zijn vlagen blijven hangen.“

Nog geen minuut later komt het dikke plakboek van de familie Holtermans tevoorschijn. Het is een album met opvallend veel beeldmateriaal uit die tijd. Statige portretten van de Groningse en Limburgse families die samen poseren, afgewisseld met foto's van de barre tocht te voet en per trekker die de gezinnen wekenlang moesten afleggen. Hoewel Riet, haar broer Henk en de rest van de familie eigenlijk maar een half jaar lang als vluchteling in Tolbert verbleven, heeft die periode volgens de Gennepse grote impact op haar leven gehad. „Laat ik voorop stellen: we hebben het hier heel goed gehad. De tocht was vreselijk, maar wij hadden het geluk dat onze vader een kalf en wat

Eén grote Aha-Erlebnis. De voormalige Limburgse evacués rijden in een kar

langs alle huizen in Tolbert waar ze in '44/'45 opgevangen werden door de Groningers. foto Hilbrand Dijkhuizen

dode konijnen op het stuur van zijn fiets had meegenomen. Die gunde hij 'de moffen' niet en dus werden die beesten illegaal geslacht. Voor ons allemaal was het toch vooral een avontuur om zo ver van huis te gaan. We waren nog maar kinderen hè. Achteraf besef je pas dat je toen gedwongen

huis en hard hebt moeten verlaten. Nog steeds word ik emotioneel als ik beelden van vluchtelingen zie. Je beseft dat wat er toen met ons is gebeurd nog steeds voorkomt.“ Tolbert bestond in '44/'45 uit vijftienhonderd zielen. Bekend is dat in het dorp een behoorlijk aantal Duitsgezinden woonde.

Toch zou de aanwezigheid van NSB'ers geen rol spelen bij het benoemen van Tolbert tot evacuatie-dorp. De vluchtelingen zaten namelijk in de hele regio. Op de plek waar nu De Postwagen ligt, werd voor de katholieke zuiderlingen provisorisch een kerkruimte met altaar gebouwd. Volgens Harke

Meek, destijds 23 jaar, assimileerden de 'Limbo's' naadloos in het Groningse dorp. De kroegbaas uit Limburg, kwam bij de plaatselijke caféhouder terecht. De pastoor loogde bij de dominee. Het motto van Tolbert was: je kunt maar beter mensen in huis nemen dan dat je zelf weg moet. Meek: „Het was

voor ons een kwestie van naaierij (burenhulp, red.). De Limburgers waren gezellig, altijd vrolijk vonden wij. Bovendien verschillen onze dialecten niet zo veel.“

De reünie van evacués en opvanggezinnen biedt voor velen de kans om voor het eerst in 65 jaar terug te keren naar hun toevluchtsoord. Het hoogtepunt van de middag is de rondtour per kar langs alle opvangadressen. De vluchtelingen van toen rijden nu als toeristen door het Groningse dorp. Geheel vrijwillig, want er staat geen Duitser met een geweer meer achter ze. Ook al hebben veel van de boerderijen van toen plaats gemaakt voor nieuwbouw, de Limburgse ex-vluchtelingen speuren gretig naar iedere flard uit hun herinnering die wel nog overeind staat. Zoals één van hen verzucht: „Hadden we dit maar twintig jaar geleden gedaan. Dan hadden onze ouders ook nog even 'thuis' kunnen komen.“